

IN MEMORIAM

Akademik prof. dr IVO TOMAŠEC

U Zagrebu je nakon duže i teške bolesti 11 srpnja 1981. god. preminuo u 77. godini života akademik, profesor dr Ivo Tomašec. Sahranjen je na zagrebačkom groblju Mirogoj uz velike počasti i prisustvo rodbine, te mnogobrojnih prijatelja, suradnika, poštovaoca, studenata i profesora, privrednika, veterinarara, ribara i pčelara. Svi su došli oprostiti se od velikog čovjeka, neimara, znanstvenika svjetskog glasa, svog profesora, a u prvom redu od druga i prijatelja.

Na odru su se od njega oprostili emotivnim govorima predstavnici organizacija s kojima je za života bio najviše povezan, u kojima je profesor Tomašec bio ugledna i poštovana ličnost, čijem je razvoju najviše doprinio. U ime Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti govorio je akademik, prof. dr Sergije Forenbacher, u ime Veterinarskog fakulteta Zagreba, čiji je bio dugogodišnji dekan, govorio je dekan prof. dr Srđan Rižnar, u ime Poslovne zajednice slatkovodnog ribarstva Jugoslavije i Jugoslavenskog ihtiološkog društva, s kojima je kao asocijacijama ribarske privrede i struke dugo godina surađivao i bio predstojnik, oprostio se inženjer Mirko Turk, a u ime Pčelarskog saveza SR Hrvatske, čiji je bio dugogodišnji predsjednik oprostio se Milan Preočanin.

Poslije pogreba je u prostorijama Jugoslavenskog ihtiološkog društva održana komemorativna sjednica prisutnih članova. Na njoj je predsjednik JID-a aka-

demik, prof dr Tihomir Vuković iz Sarajeva evocirao uspomene na dugogodišnjeg člana i predsjednika Ivu Tomašeca.

Napustio nas je velikan naše ribarske nauke. Otišao je takoreći iz prvih redova borbe za razvoj i napredak jugoslavenske ihtiologije i ribarstva. I pored toga što je bio u mirovini od 1974. i povremeno teško bolestan, bio je aktivni član predsjedništva Jugoslavenskog ihtiološkog društva, a do prošle jeseni i njegov predsjednik, te aktivni član Redakcionog odbora našeg časopisa »Ribarstvo Jugoslavije«. Još nismo ni svjesni koliko smo s njim izgubili, koliko će nam nedostajati njegova radinost, odgovornost i pedantnost, njegovo znanje i iskustvo. I u zadnjoj velikoj i odgovornoj akciji koju smo s njim započeli, izdanju knjige »Slatkovodno ribarstvo« i monografije »80 godina ribnjačarstva u Jugoslaviji«, željno smo slušali i prihvaćali njegove preporuke, primjedbe i sugestije. Uvijek smo se oslanjali na njegovo provjereno iskustvo u pisanju i uređivanju knjiga i časopisa, na njegov stručni osjećaj mjere, njegovu pravilnu ocjenu vrijednosti. Njegov je velik doprinos u izradi koncepcije i plana ovih knjiga, a na nama ostaje to teži zadatak da ih bez njega uredimo i izdamo.

Akademik Ivo Tomašec je rođen 16. listopada 1904. godine u Novom Marofu. Osnovnu školu i gimnaziju je završio u Varaždinu, a 1928. godine diplomirao na

Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. Slijedeće godine postaje asistent na Veterinarskom fakultetu, a već 1930. godine je doktorirao. Od 1936. je dr Ivo Tomašec honorarni nastavnik i biran za docenta, a krajem godine postaje predstojnik novoosnovanog Zavoda za biologiju i patologiju pčela, svilaca, riba, rakova i školjki. Za izvanrednog profesora je izabran 1940. godine, a za redovnog 1943. Za dopisnog člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu izabran je 1952. godine, a za redovnog 1960. godine.

Za zasluge u razvoju naše nauke nagrađivan je i nekoliko puta odlikovan.

Godine 1974, kada je navršio 70 godina života i 45 godina aktivnog i plodonosnog rada, otišao je u zasluženu mirovinu. S ponosom i sa nostalgijom se prisjećamo, da je tim povodom Upravni odbor Poslovnog udruženja slatkovodnog ribarstva Jugoslavije održao svečanu sjednicu i dodijelio profesoru Tomašecu posebno »Priznanje« za njegove zasluge »kojima je zadužio slatkovodno ribarstvo, ribarsku privredu i ribarske kadrove«. Svi prisutni sa te proslave i svečane sjednice se sjećaju vidnog, neprikrivenog uzbudenja našeg dragog profesora. Po njegovim riječima, naše mu je priznanje jedno od najdražih i najcjenjenijih među brojnim priznanjima i odlikovanjima koje je dobio za svoj rad.

Pri kraju svog životnog puta, ali i stalne aktivnosti, profesor Tomašec je dobio dva vrijedna priznanja. Na III Evropskom ihtiološkom kongresu 1979. godine u Varšavi izabran je za počasnog člana Evropske ihtiološke unije, a u proljeće 1981. Predsjedništvo Jugoslavije ihtiološkog društva mu je dodijelilo »Priznanje« i plaketu za dugogodišnju aktivnost i rukovodjenje društvom.

Naučno istraživački radovi s područja bolesti riba i pčela svrstali su profesora Tomašeca među prve svjetske stručnjake ovih disciplina. Rijetko se susreće, da jedan čovjek dostigne podjednako visoku razinu i ugled iz dva dosta različita područja naučnog djelovanja. Osvrnut ćemo se na djelovanje akademika Tomašeca na području ribarstva i bolesti riba, na kom je bez sumnje jedan od naših najistaknutijih i najzaslužnijih znanstvenika.

Istraživanju najčešćih i najrasprostranjenijih bolesti riba, profesor Tomašec je poklanjao najveću pažnju, kao i Zavod kojem je bio na čelu. Najznačajnije mjesto u tom istraživanju zauzima zarazna vodena bolest šarana — ZVBŠ. Nju profesor istražuje od 1939. godine i o njoj je objavio preko 20 znanstvenih radova. Ti radovi predstavljaju velik doprinos naučnoj misli i bitno su utjecali na poznavanje i suzbijanje te bolesti u svijetu i kod nas. On je prvi kod nas ustvrdio da je primarni uzročnik te bolesti virus, a da bakterija *Pseudomonas punctata*, za koju su većina znanstvenika tvrdili da je uzročnik, igra tek sekundarnu ulogu. Kasnijim istrajnim proučavanjem te bolesti sa svojim suradnicima utvrdio je da je ZVBŠ kompleksna bolest i da je kao takovu treba proučavati i suzbijati. Teoretsko proučavanje je bilo podloga profesoru Tomašecu za izradu efikasne metode za njeno suzbijanje i liječenje. Zato je uveo liječenje i preventivu te

bolesti masovnim injiciranjem antibiotika mladi šarana kod nasadivanja najprije na Ribnjačarstvu Končanica, a zatim i u svim ostalim ribnjačarstvima. Ti radovi profesora Tomašeca i njegovih suradnika su omogućili da se u to vrijeme ugibanje šarana bitno smanji i da naše ribnjačarstvo prijeđe na intenzivnu proizvodnju.

I drugim bolestima riba, posebice šarana, profesor je poklanjao izuzetnu pažnju. Tu posebno treba istaći parazitarne bolesti, koje se u praksi nisu smatrale opasnim i vrijednim naročite brige. Za brojne parazitarne bolesti se nije ni znalo da kod nas postoje. To se naročito odnosi na parazite koji napadaju mladu ribu od prvih dana života. Profesor je ukazao na velike štete koje brojni paraziti mogu nanijeti mladu, pa je otpočeo sustavnu borbu protiv njih. Na njegovu inicijativu se suzbijanju parazitarne bolesti posvećuje velika pažnja na našim ribnjacima.

Velika zasluga profesora Tomašeca je usvajanje saznanja kod svih stručnjaka naročito praktičara, da su pojavljivanje bolesti, njen razvoj i intenzifikacija nerazdvojno vezani za način uzgoja ribe, tehnološki proces i intenzitet uzgoja. Stalno je ukazivao da se tehnološki proces mora tako prilagoditi i organizirati da što manje omogućava razvoj bolesti, a ako se već pojave, da omogućiti njegovo suzbijanje. To isto važi i za sistem izgradnje naročito novih ribnjaka.

Posebno i neprestano je profesor ukazivao na važnost koju treba posvetiti uzgoju zdravog mlada kao osnovici cjelokupne proizvodnje ribe.

Profesor Tomašec je bio jedan od najplodnijih pisaca stručne literature sa područja biologije, uzgoja i bolesti riba. Njegova knjiga »Bolesti slatkovodnih riba i rakova« u izdanju Jugoslavenske akademije 1953. godine je osnovna naša literatura iz tog područja. Kao autor poglavlja »Bolesti slatkovodnih riba i rakova« u Priručniku za slatkovodno ribarstvo, izdanje Agronomskog glasnika 1967. godine, dao je neprocjenjivu pomoć našim tehnolozima uzgajalima ribe kao i studentima veterine, biologije i agronomije u izučavanju bolesti riba. Svojom stalnom suradnjom u stručnim časopisima »Veterinarski arhiv«, a naročito »Ribarstvo Jugoslavije«, obogaćuje našu stručnu literaturu vrijednim i aktualnim prikazima o bolestima, biologiji, fiziologiji i uzgoju riba.

Velika zasluga profesora Tomašeca je u formuliranju i provođenju uređivačke politike časopisa »Ribarstvo Jugoslavije«, koju je obavljao kao dugogodišnji član redakcionog odbora. Jedan je od najzaslužnijih za izdanje, uspješnu koncepciju i popularnost našeg prvog »Priručnika za slatkovodno ribarstvo«.

Velika i neprocjenljiva zasluga profesora Tomašeca je u odgoju znanstvenih i stručnih kadrova. Gotovo svi stručnjaci i znanstveni radnici s područja bolesti riba u našoj zemlji potekli su iz škole profesora Tomašeca i prošli obuku u njegovom Zavodu. Na Zavodu je pod njegovim vodstvom izrađeno 9 doktorata nauka. Profesor je pokrenuo i osnovao kao prvu u zemlji nastavu III stupnja iz smjera »Ribogojstvo i bolesti riba«. Ovaj studij je trajao od 1962 do 1968. i dao 19 magistara ribogojstva i bolesti riba, koji rade u naučnim ustanovama i privrednim organizacijama širom

Jugoslavije. Kako je studij III stupnja ribarstva osnovan na Poljoprivrednom fakultetu, od školske godine 1970/71 profesor je pokrenuo osnivanje III stupnja studija »Bolesti riba«, koji je našoj nauci i praksi dao nove magistre nauka.

Poseban vid osposobljavanja i uzdizanja stručnih kadrova profesor Tomašec je organizirao u svom Zavodu u sklopu suradnje Zavoda sa privrednim ribarskim organizacijama. To su znameniti, tradicionalni, popularni godišnji sastanci stručnjaka iz privrednih organizacija s kojima Zavod suraduje. Ti sastanci su primjer suradnje između nauke i prakse, uspješni model kako ta suradnja treba da izgleda u našem samoupravnom socijalističkom sistemu. Tim sastancima zapravo prisustvuju svi ribnjačari. Oni su izvrsno pripremani i znalački vođeni. Na njima su stručnjaci praktičari u jednom danu prošli svojevrсни kurs, upoznali se sa stanjem bolesti riba u protekloj sezoni, s novim saznanjima o njima kod nas i u svijetu. Dogovorene su najnovije metode suzbijanja bolesti i planovi suradnje za iduću godinu. Po općoj ocjeni, ovi sastanci su bili na visokom stručno-naučnom nivou i odigrali su veliku ulogu, kako u rješavanju konkretnih problema, tako i u stručnom uzdizanju naših ribarskih kadrova.

U svijetu nauke akademik Tomašec je istaknuta figura iz svog naučnog područja. I tu je pokazao značajnu aktivnost i predstavljao Jugoslaviju na brojnim kongresima i simpozijima. On je svojim poznanstvima i autoritetom pridonio upoznavanju međunarodne javnosti sa našim slatkovodnim ribarstvom i pridonio njegovom zavidnom mjestu kao i prođoru jugoslavenskih ribarskih stručnjaka na međunarodnu arenu. Bio je potpredsjednik u Stalnoj komisiji za bolesti riba pri Međunarodnom uredu za epizootije u Parizu (O.I.E.), kao i u stalnoj suradnji s Ribarskim odjelom organizacije F.A.O.

Sa ribarskom asocijacijom, ranije Stručnim i Poslovnim udruženjima, a kasnije Poslovnom zajednicom, profesor Tomašec i njegov Zavod su uspostavili naj-

tješnju, uspješnu suradnju. Profesor je uvijek isticao veliku ulogu Udruženja i Zajednice u povezivanju nauke i prakse, davao im punu podršku i uvijek bio spreman da suraduje. Sa svojim suradnicima je najaktivnije sudjelovao u radu stručnih sekcija i pridonosio njihovom uspjehu i zavidnom stručnom nivou. U svim pothvatima i zadacima na području unapređenja slatkovodnog ribarstva, Udruženje i Poslovna zajednica su uvijek naišli na punu podršku i aktivnu suradnju profesora Tomašeca. Zato mu je Upravni odbor Udruženja 1974. godine dodijelio već pomenuto »Priznanje«.

Od osnivanja Jugoslavenskog ihtiološkog društva profesor Ivo Tomašec je njegov aktivan član i član njegovog upravnog odbora. Kao delegat JID-a je bio član upravnog odbora Unije bioloških društava Jugoslavije. U mandatnom periodu 1977—1980. profesor Tomašec je bio predsjednik JID-a. I pored već narušenog zdravlja, uložio je velik trud, sav svoj autoritet, pedantnost i organizatorske sposobnosti da JID postane aktivan činilac u razvoju jugoslavenske ihtiološke nauke. Na njegovu inicijativu i pod njegovim rukovodstvom organizirana su dva naučna simpozija u Zadru i na Plitvičkim Jezerima i stručno savjetovanje u Beogradu. Ti naučni skupovi su kako nastavak kontinuiteta ranije aktivnosti JID-a, tako i uspješan doprinos učvršćenju društva, izvršavanju postavljenih zadataka i razvoju naše ihtiološke nauke i slatkovodnog ribarstva uopće.

Opraštajući se od profesora Ive Tomašca na stranicama našeg i njegovog časopisa, opraštajući se od jednostavnog, skromnog, pažljivog i uvijek prijaznog druga i učitelja, izražavamo mu veliku zahvalnost što je učinio za našu ribarsku nauku i slatkovodno ribarstvo i obećavamo, da njega kao čovjeka i njegovo djelo nikad nećemo zaboraviti. Uostalom, on se sam pobrinuo da ga ne zaboravimo, jer je njegovo napisano djelo toliko veliko, toliko nama i budućim generacijama potrebno, da ćemo trajno drugovati s njim.

Neka je vječna slava i hvala profesoru Ivi Tomašecu!

Cvjetan Bojčić, dipl. inž.